

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Verhoeven, Vriesland; Prof. Dr F. W. Groenheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr J. C. Rullmann, Utrecht; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; E. Visser, Arnhem; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielinga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 30000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentie: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: De Christelijke persoonlijkheid in onzen tijd II. — Uit de Schrift: Jona II. — Synode-Indrukken XI. Een Enquête. — Christelijke Adviezen: Openb. 12:19 en de leer der uitverkiezing. Gebeds-gezondheid en de ware Kerk. De wisseling der jaargetijden en het einde der wereld. — Literatuur en Kunst: Augustus de Wals, „Verborgene Bronnen“. — Het Boek van de Week. — Uit de Buitenlandsche Kerken. — Perschoor. — Kerknieuws.

DE CHRISTELIJKE „PERSOONLIJKHEID“ IN ONZEN TIJD.

II.

De vraag, die ons na onze uiteenzetting in het vorig nummer nu allereerst bezig houdt, is deze, of nu, in algemeenen zin gesproken de persoonlijkheid van den mensch in onzen tijd tot zijn recht komt.

Eerst spreken we dus over „de persoonlijkheid“, zonder meer.

Later handelen we over de christelijke persoonlijkheid.

Ontkend kan het niet worden, dat we leven in een tijd, die rijk is aan afwisseling en toch ook weer arm aan verscheidenheid; rijk aan variatie, en toch arm aan nuanceeringen.

Sluit het een het ander niet uit?

Allerminst. Immers het hangt er geheel van af, waarop men dat begrip „verscheidenheid“ en „variatie“ enzovoort, maar toepast.

Zie, er loopt door de cultuur van alle eeuwen deze typische lijn, dat de menschen, al naarmate ze zelf minder verscheiden worden, de dingen meer gevarieerd maken. In een jonge cultuur, op het platteland, leeft ieder vrijwel zijn eigen type uit. Er is een schier oneindige verscheidenheid van werkwijze, van verdienste, van arbeidsverdeling en arbeidsprestatie, van verbouw op den akker en van voorliefde bij het fokken van vee.

Maar zie de dingen eens! Alle boerenwagens zijn gelijk. Alle gereedschappen zijn naar één model gemaakt. In de omgeving van de jongste cultuur blijft zelf die algemeenheid in het type in huisraad en kleeding.

Al naarmate nu evenwel het leven ouder wordt verandert dat.

In werkwijze en arbeidsverdeling komt er al meer gelijkheid; in de dingen al meer verscheidenheid.

En dat zonder dat het leven er merkbaar rijker door wordt. Want ging het afnemen van het beleven van het persoonlijke type in werkwijze nog gepaard met een toenemen van de uitdrukking der persoonlijkheid in kleeding, huisraad, auto, of iets dergelijks, dan zou men kunnen zeggen: „wel, we hebben iets verloren, maar toch óók iets gewonnen“.

Maar dat is allerminst 't geval.

Zelden komt men in onzen tijd bij menschen, die in hun kamer of hun huisraad, hun wandversterking of hun bibliotheek ook maar iets persoonlijks hebben.

Een „prachtige kamer“ is voor velen een kamer, die is ingericht op zulk een wijze, dat het wel schijnt alsof men tegen een meubelhandelaar heeft gezegd: „richt ons de zaak nou maar in — met de mooiste dingen, die ge hebt“. Of wel: „we willen een mooie kamer hebben, maar 't mag niet duur wezen“ — en 't gevolg is: een kamer vol mooie — maar heelemaal onpersoonlijke dingen, óf, een vertrek met aapachtige, „mooie“, maar onsolide prullen.

Gelukkig zijn er anderen.

Maar het type van vertrek onder „het volk“, onder de menschen van dezen tijd is dat, waaraan het eigene ontbreekt.

Er is verscheidenheid genoeg.

Maar al die verscheidenheid is onpersoonlijk. Want het is... fabriekswerk.

Men „fabriceert“ immers ook zelfs alle kunstwerken.

Tot „literaire romans“ (1) toel

En de mensch van onzen tijd wordt op een eigenaardige wijze in het corset van de gelijkmaking ingesnoerd.

De eischen van het moderne leven zijn immers voor velen en voor menschen uit allerlei levensmilieu allereerst die van het sociale leven.

En nu hoede niemand mij voor één, die niet gaarne de zegeningen van allerlei sociale actie erkent.

Maar een ding staat toch wel vast: onze tijd heeft als een van de grootste gevaren van allerlei sociale beweging ontvangen het kwaad der nivelleering.

„Gemeenschapsmensch“ te zijn, is, naar het heet, de eerste deugd. Maar dat beteekent dan dikwerf, dat het persoonlijke, dat de persoonlijkheid op den achtergrond gedreven wordt. Wie meedoen wil in allerlei organisatie, kan dat enkel, indien hij veel van zijn eigen persoonlijkheid vallen laat. Iets, wat niet zoo erg zou zijn, wanneer er maar een terrein overbleef, waar dat geheel eigene kon worden beleeft op productieve wijze. Maar, helaas, die gelegenheid ontbreekt aan velen.

Niet aan den christen allereerst. Juist in zijn religieuze leven en in de uitingen daarvan; in de verscheiden wijzen, waarop de gemeenschap der heiligen kan worden geoefend; in den velerlei arbeid in Gods kerk, in 't werk van Evangelisatie en barmhartigheid, heeft de christen zijn kansen om de eigen type toch te beleven.

Maar velen, die niet anders hebben dan arbeid en dan wat ontspanning, zoeken in de velerlei variaties van het genot-leven, in de waarlijk schier oneindig genuanceerde wijze, waarop de zonde kan worden gediend, een compensatie voor hun tekort aan belevingsmogelijkheid van hun eigen persoonlijkheid in den arbeid.

Want ook en juist in den arbeid zelve heeft de eigenaardige sociale beweging onzer dagen een sterke tendenz der gelijkmaking gebracht.

Niet naar de prestatie, maar naar den ouderdom wordt iemand betaald. Naar vaste „schaal“ ontvangt hij zijn loon. Machinaal.

Machinaal is 't werk, dat hij doet. Hij levert fabrieksproducten.

Menigmaal heeft daarbij niet hij, die zijn persoonlijkheid beleeft en uitleeft in de variatie, die hij in zijn werk en zijn werkwijze brengt, niet hij, die zichzelf blijft, en zijn denken en voelen, zijn willen en kunnen demonstreert aan een stuk werk met persoonlijk cachet — maar hij, die het best in 't gareel loopt, die zichzelf kan nitschakelen, die steeds de ander is, die al de anderen gelijk is, omdat hij slechts het kleinste gemeene veelvoud van alleen beleeft (een veelvoud, zeker klein, en soms óók gemeen — in den zin van heel erg algemeen) hij — hij heeft de kans om „vooruit“ te

komen; om „opzicht“ te ontvangen. Niet de persoonlijkheid, maar het „kuddedier“ heeft kans op promotie in velerlei moderne arbeidsorganisatie.

Mede daardoor is een sterke prikkel om in den arbeid óók de persoonlijkheid „te beleven“ verloren gegaan. Wie zal er arbeiden met al zijn krachten en al zijn gaven, wanneer er feitelijk in de organisatie van den arbeid alleen maar plaats is voor het met al die krachten werken het doodende en heel vaak vervelende werk, dat iederen dag opnieuw, steeds maar weer op dezelfde manier, zal moeten worden verricht?

De oude linnenwever in Saksisch Nederland kon een kunstenaar zijn. Hij kon in de mooiste figuren zijn ideeën neerleggen. Hij gaf zijn werk en zijn gaven.

De wever op de fabriek in Twente legt een weversknoop — voort — de spoel vliegt weer door. Het domme lint, met idem zooveel gaten, en dan die gaten zóó gepoust, zorgt wel, dat de machine de figuren maakt. Tot de fluit gaat — en de man zichzelf kan zijn.

Bij deze nivelleering in het arbeidsleven, in het organisatieleven onzer dagen, doet zich het verschijnsel voor, dat tegelijkertijd zich een innerlijke verscheurdheid en verdeeldheid des levens openbaart.

In het organisatie-leven blijkt maar al te dikwijls, dat het allerminst de hand der liefde is, die de menschen samenbindt. En hooren we, hoe — vooral en juist in de z.g. neutrale organisaties — haat en walgust onderlinge oneenigheid bijna steeds in 't leven roepen, dan vragen we ons wel eens af, hoe de wereld er uit zou zien, wanneer ze naar dit neutrale, dat wil dan zeggen roode, model werd gereorganiseerd.

Maar dat is niet 't eenige.

Bij den mensch zelf is ook een niet gemakkelijk te overschatten mate van innerlijke verbrokenheid te constateeren.

Gelijk we reeds zeiden is velerlei vreugd-betoon een uiting, die op levensarmoede wijst. Maar daarnaast openbaren zich allerlei verschijnselen, die alleen te verklaren zijn uit het groote en angstwekkende gemis van innerlijke eenheid en geestelijke rust. De bizarre verwrongenheid der meest moderne bedenksels op 't terrein van sport en dans kunnen slechts voortkomen uit geesten, die de wanstaltigheid begeeren te beleven als een schepping naar eigen „beeld en gelijkenis“. Want ook daarin spreekt nog het verloren beeld Gods, dat we steeds de dingen, die wij scheppen, afdruksels van onze eigen innerlijkheid doen zijn.

„Tegen zichzelf verdeeld“, werd de mensch van onze dagen onevenwichtig, op allerlei wijze.

Immers halve wetenschap of schijnkennis maakten velen zich eigen in een ongewoon groote hoeveelheid. De kennis, die opgeblazen maakt, omdat ze niet echt is en de vragen niet tot in haar volle diepte peilt, indien ze al in 't algemeen vragen ziet; de geleerderigheid, die voor alles een verklaring weet en als meer simpel dan het simpelste de geweldigste vragen van levensbeschouwing in één kranten-artikeltje afdoet; de zoogenaamde „algemeene ontwikkeling“ van velen, die daarin bestaat, dat men vierde rangsboeken van een onbekend auteur, door een in geldverlegenheid verkeerend